

op de basis van Gods Woord, niet breder dan dat is, en ook niet smaller, niet ongeloovigen vergaderend, gelijk de Hervormde „kerk“, en niet geloovigen verstrooiend, gelijk de synodalistische „kerk“, maar waarlijk: de vergadering der geloovigen. Dat is alleen maar de kerk, dat is de algemeene christelijke kerk, hier in Sappemeer en in Diever en in Amsterdam, waarbij het allen geloovigen betaamt te hooren, omdat ieder schuldig is zich te voegen bij de ware kerk.²⁾

Doorbraak ook in de politiek, dat wij vormen niet een partij-van-beneden, maar dat we hier beneden door Gods genade mogen vormen een partij-van-boven, omdat het Koninkrijk Gods gekomen is in deze zondige wereld.

Dat zullen we dan in het organiseren altijd moeten vasthouden. Wij vormen niet een partij, op één lijn staande met andere partijen; en onze menschen in de Kamer zijn geen vertegenwoordigers van een partij, om de belangen en idealen en wenschen der partij naar voren te brengen. Onze menschen vertegenwoordigen het volk, en de politiek, die luistert naar Gods gebod is waarlijk algemeene politiek in het waarachtig belang van land en volk, omdat het allen menschen betaamt Gods geboden te gehoorzamen.

Dat zullen we altijd in het geloof moeten vasthouden. Want alleen door het geloof hebben wij menschen-beneden deel en gemeenschap aan het Koninkrijk-Gods-van-boven. En dus moet er altijd de worsteling zijn om in gestage actieve binding aan het Woord dit karakter te bewaren. Ontbreekt dat, dan worden we tot een partij met eigen wenschen en idealen, met eigen „beginselen“ en doelstellingen, gelijk ook andere partijen hebben.

Deze doorbraak zal ons moeten bezielen in ons politieke leven.

Wij weten daarbij, dat in deze bedeeing de doorbraak nog voorloopt. Als Christus komt op de wolven maakt Hij de doorbraak definitief. Dan vindt de antithese haar eind. Niet door opheffing van de tegenstelling in een hoogere eenheid, maar door volkomen overwinning van het zaad der vrouw over de slang met haar gebroed.

Sappemeer.

B. JONGELING.

²⁾ De doorbraak in de Hervormde kerk is geen doorbraak, omdat men daar de antithese tusschen rechtzinnig en vrijzinnig wil opheffen in een hoogere eenheid.

LITERATUUR EN KUNST

wat heeft de schilderkunst ons te zeggen? VI.

In onze vorige beschouwing spraken wij al over het infantiele, dat vele expressionistische kunstuitingen aankleeft en dat een bijzondere bedoeling heeft, het is bedoeld als uiting van argeloosheid, natuurlijkheid, naïveteit, spontaneïteit, alles begeerenswaardige eigenschappen voor een schilder. Meestal ligt er nog aan ten grondslag „vox populi, vox Dei“.

Men kan het zien in de werken van tal van schilders, b. v. in dat van den Vlaam Tjtgat en van de Hollanders Kruiden en Pype Koch (het werk van deze laatste overigens zeer geraffineerd).

De doeken vertoonen vaak gewild kinderlijke trekjes, die ook onveranderlijk optreden in het werk van leeken.

Vele sporen van dit „vertoon“ leiden naar het werk van den Franschen douanebeambte Henri Rousseau, die, volkomen dilettant, op zijn 40ste jaar begon te schilderen en oerwoudherinneringen schilderde, hij was n.l. als militair in Mexico geweest. De werken van dezen eenvoudigen Franschen burger zijn van een onbedorven visie, maar getuigen bovendien van een buitengewone beeldende begaafdheid, die in kracht van uitdrukking aan vroeg Middeleeuwsch werk herinnert.

Zijn droomlandschappen zijn van een beklemmende werkelijkheid. Roerloos staat de vegetatie, gespannen in een toemolooze groei-kracht. Wij kennen die gras-zen, die bloedroode maan. Diep in ons binnenste hebben wij de vage heugenis eraan bewaard. Herinnering uit onze kinderjaren, zwevend op den drempel van ons bewustzijn is het tot werkelijkheid gestold. Ouder geworden, bemerken wij met voldoening dat wij ons niet vergist hebben; dat alles is zooals wij droomden. Zoo zijn de tropen! Deze dilettant, die niet de flauwste notie had van schilderkunst, had wat te zeggen en hij deed het in verf. Hij kon het niet anders. Met pijnlijke nauwgezetheid schildert hij een douanestation, zooals hij het zoo goed kende, het ijzeren hek, de beambte stram in de houding, de boomen langs den weg, de fabriekspijpen op den achtergrond! Met overtuiging, met geheel zijn kunnen. Zijn werken, die hem zoo goed als niets opbrachten, zijn wereldvermaard geworden, ook al doordat de tijd rijp was voor zulke uitingen. Zijn ontdekking viel in den tijd, dat men zich ging interesseren voor het werk van wilden. Talrijke expedities hadden uit alle werelddelen kunstuitingen meegebracht van negers, Zuidzeeëlanders, Indianen enz.

Gauguin, tijdgenoot en vriend van Van Gogh, gaat naar Tahiti om daar, verstoken van de Westersche

cultuur, onder de Zuidzeeëlanders te wonen en te schilderen.

De overgecultiveerde Westersche mensch neemt een bad in de bronnen van de jeugd.

Hoe jong moet de aarde geweest zijn toen de prachtige schilderijen ontstonden in de grotten van Altamira en die van Font-de-Gaume in Dordogne!

De mensch ging toen nog verloren in het sterkbe-groeide, ruige oppervlak der aarde. Geen mozaiek van bebouwde velden, geen steden, geen groote wegen, die als een spinneweb het aardoppervlak bedekken.

Ongetemde rivieren, afdalend van de bergen, baanden zich door onbewoonde woestenijen een weg naar zee.

Kudden bisons en wilde paarden, reuzenherten en rhinocerossen, hollenberen en wolven bedekten de vlakten in Europa.

De razende orkaan, die de boomen afknapt, ze langs de rivieren in het water smeedt, was de groote houthakker.

Geen menschenhand ruimde de machtige barricaden van boomen op, waar de watermassa's van de in het voorjaar geweldig gezwollen rivieren tegen aan beukten in oorverdovend geraas tezamen met den donder der lawines en het geschreeuw van arenden en gieren.

Ten zuiden van de Pyreneeën woonde de mensch, de mensch uit het steenen tijdperk, tijdgenoot van de wolharige rhinoceros en de hollenbeer. Hij maakt er teekeningen van op de rotswanden of kraast ze in been en ivoor.

Sluipend van rotsblok tot rotsblok, van boom tot boom, heeft die mensch met zijn primitieve steenen en houten wapens het statig voorbijtrekkende wild gevolgd.

Hunkerend..... hongerend vaak.

Hij kende het dier, dat hij vervolgde tot in alle details. Dag en nacht is het voor hem, vervult het zijn gedachten. Hij is er absoluut aan overgeleverd, zijn bestaan hangt er van af.

Het wild moet hem kleeden, dekken en voeden. Maar de ziel van het verslagen dier gaat rusteloos rond, zij zal in het duister den jager bespringen en hem worgen.

Allerlei listen wendt de mensch aan om die wraak te ontgaan. Hij hult zich in de huid van een beest, nu zal het beest denken dat een wolf of beer het verslagen heeft.

Vrijuit gaat de mensch!

Hij brengt offers ter verzoening. Zijn onwennige hand krast op de harde rots. Hij herinnert zich hoe de rhinoceros stil stond, de kop laag gebukt ten aanval. Voor zijn geestes oog verschijnt de liggende bison, de sneldravende wolf, het onrustige hert.

Al krassend doet hij die beelden in ruwe omtrekken op de rotswanden verschijnen. Nu behoeft de ziel van het verslagen dier niet langer rond te dwalen, wonen kan zij in het beeld.

Voor dat beeld gaat hij zijn gaven neerleggen, of hij bespreekt, daarvoor gezeten, de geheimen der jacht met zijn gezellen.

Men bespreekt de afbeeldingen en heeft lof of kritiek. Licht zoo wel de bison, loopt zoo het hert, zal het dier zich zoo herkennen?

In het duister van de grot, in den flikkerenden schijn der flambouwen gaan de omtrekken leven, de oogen gloeien.

Geen oogenblik zal de ziel van het dier zich kunnen vergissen.

Misschien hebben wij ons iets dergelijks voor te stellen bij de bewoners van de grotten van Altamira. Zij kenden geen ijzer, geen brons, geen aardewerk.

Het meest overtuigend heeft hun cultuur zich wel voor ons uitgesproken in de voorstellingen van dieren, die zij achterlieten op de gewelven der grotten. Zij zijn daarop aangebracht in gele, bruine, roode en zwarte okers.

De kunstenaars hebben op hun rug gelegen, zo laag zijn deze beschildeerde grotten.

De teekeningen zijn groot en meten van 90 tot ruim 200 c.M.

Ieder kent deze teekeningen wel door reproducties, zij hebben de heele wereld verbaasd.

Zeker zijn het geen eerste probeersels, zij wijzen in vorm en uitvoering op een lange ontwikkeling.

Iedere ruwheid en onbeholpenheid is er vreemd aan, integendeel, zij zijn zeer verfynd, zij laten een verfijning zien van een cultuur, die naar den ondergang neigt.

Die overfyne pootjes onder de zware lichamen der bisons, die sierlijke kleine horentjes. Dat alles is niet meer heelemaal spontaan. Het is stijl! Dat is geworden, vastgelegd.

Wij kennen van jagersvolken uit recenten tijd dergelijke kunstuitingen, waarin de afbeelding van het dier natuurlijkerwijze de hoofdrol speelt. Vooral uit Afrika!

Het landbouwende volk kent het dier niet als het jagersvolk, het hartstochtelijk beminnend of hatend. Waarom zou men het afbeelden?

Het kan echter een sacrale beteekenis krijgen, denk maar eens aan het gouden kalf!

Bij vele landbouwende volken bestonden nog lang gewoonten uit den tijd, dat zij jagersvolk of jagende stam waren (Leviticus 17:7!).

Wat de schilders uit het steenen tijdperk wel bereikt zouden hebben, als zij zich gewijd hadden aan

CORRIGENDA.

In „De Reformatie“ van 18 Oct. 1947, blz. 6, kol. 3: Plan 1939, moet de laatste 9 omgekeerd worden, zodat we krijgen: Plan 1936. En blz. 7, kol. 2, staat: Geschiedenis en Godsopenbaring. Dit moet zijn: Geschiedenis der Godsopenbaring. En voorts staat daar in den derden regel: Noach en zijn zeden of geslacht. Wat natuurlijk wezen moet: Noach en zijn zonen of geslacht.

CORRESPONDENTIE.

Een stroom van copy noodzaakt ons opnieuw veel te laten overstaan.

de menschelijke figuur, weten wij niet. Hun aandacht ging er niet naar uit. Zij waren anders georiënteerd. Hun kunstvoortbrengselen hadden een praktische beteekenis, zij waren tekenende jagers, geen l'art pour l'art!

Terecht worden hun voortbrengselen zeer hoog gewaardeerd door kunstminnenden en kunstenaars.

Hier was nu, meenden zij, een voorbeeld van onbedorven expressie.

Vrij en frank was de kunstenaar uit het steenen tijdperk, niet gehinderd door conventie. Dat was je ware, Hartstochtelijk verlangde de moderne kunstenaar even vrij te zijn.

Weg met alle -ismen, weg met alle conventie, weg met alle techniek en scholing!

Machtig, oergezond, primitief zijn!

Eerst al het geleerde afleeren, die geheele last van eeuwen afwerpen.

De stier van Paulus Potter is een plaatje, vergeleken bij de bisons van Altamira.

Heerlijk om zoo maar vrijuit kunstenaar te kunnen zijn. Een aangeraakte, een uitverkorene.

Daar draven de paarden, de koeien, van alle conventionele tuig ontdaan.

Wat ontbreekt hun om de gelijken te zijn van de bisons uit Altamira, de paarden uit Dordogne? Eenvoudig dit... de kunstenaar van heden kan de paarden en koeien missen, zij zijn hem geen levensbehoefte.

De kunstprestaties van den hedendaagschen kunstenaar getuigen niet van die absolute afhankelijkheid van het dier, die de kunstuitingen van den jagerkunstenaar kenmerkt.

De kunstenaar kan zich niet straffeloos ontdoen van de verworvenheden van zijn voorgangers. Hij kan niet straffeloos eeuwen teruggrijpen, hij kan niet straffeloos een natuurtalent als Henri Rousseau imiteeren, zonder te vervallen in levenloos plagiaat.

Natuurtalenten zijn dun gezaaid, maar naar de vele primitivistische uitingen van nu te oordeelen moeten er honderden zijn.

Men is primitief, dat is, als men het wil, onbevangen, argeloos, naïef, sterk gezond of men is infantiel, pervers, geraffineerd, ziekelijk.

A. MIDDELHOEK.

BOEKBESPREKING

„Getuigend de wijde wereld in!“ Eerste deeltje. Door C. Veenhof. 1947. Bonds-bureau: Parkstraat 25, Utrecht.

Op zijn eigen levendige, pakkende wijze behandelt prof. Veenhof in dit boekje de Handelingen der Apostelen 1—14. Hij noemt het: Hulpboekje bij het lezen van „de Handelingen der Apostelen“. Daarvoor kan het uitnemend dienst doen, niet alleen op de Geref. Jongelings- en Meisjesverenigingen, maar ook op de Mannen- en Vrouwenverenigingen, en ook voor particulier gebruik. Als ik maar een paar opschriften van hoofdstukken overschrijf, kan men dadelijk reeds zich geprikkeld voelen tot lezen: Christus werkt en spreekt verder: een diorama over „De Handelingen“; Christus Jezus bestijgt den troon van het heil, 1:1—14; Christus herstelt met medewerking van zijn gemeente het fundament zijner kerk, 1:15—26, enz.

Gaarne beveel ik de lezing en bestudeering van dit boekje aan. D.V. volgt later het tweede deeltje, over Hand. 15—28. S. GREIJNDANUS.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.
(Onderhoudende Artikel 31 K.O.).

Tweetal te:

Kampen, (vac. F. Kouwenhoven) E. T. v. d. Born te Amersfoort en O. W. Bouwama te Breukelen.

Beroepen te:

Leiden, (vac. A. Veldman) G. A. Hoekstra te Bedum.

Aangenomen naar:

Ljuiden, A. Jagerama te Minnertsga. Blokzijl, L. Moes, Cand. te Diever.